

verdandisten

● EN TIDNING FRÅN VERDANDI OM GEMENSKAP OCH SOLIDARITET

JOEL LINDEBORG, VERDANDI DALARNA:

*"När man inser att man inte är ensam
händer något viktigt. Det vill jag att
fler ska få uppleva."*

TONÅRSUTVISNINGAR:

Rättssäkerheten under press

**HEMLÖS OCH UTSKRIVEN
UR SVERIGE**

VERDANDI DALARNA:

Social innovation och IOP-avtal

**alla
behövs**

***"Trygga rum
med omtanke
i centrum"***

ELISABETH OHLSON: KULTURENS KRAFT – RETROSPEKTIV UTSTÄLLNING

ÅRETS BILD. Alexander Mahmoud, korades till Årets Fotograf 2025 och vann priset Årets Bild av Svenska Bildfotografer. Ur juryns motivering: "I Alexander Mahmouds bilder finns Sverige i världen, och världen i Sverige". FOTO: Den 7 oktober 2025 sitter en kvinna på en utsiktsplats i Sderot i Israel och tittar på en rökpelare som stiger mot himlen. Tre kilometer framför henne ligger Gaza.

RÄTTEN TILL ETT VÄRDIGT LIV

2027 är ett kongressår för Verdandi. Temat för Verdandis 51:a kongress i Eskilstuna, maj 2027 är "Rätten till ett värdigt liv". Vad vi menar med ett värdigt liv kan du läsa om i vårt socialpolitiska program, som du kan ladda ner på: verdandi.se.

Många av Verdandis tankar om jämlikhet och människors lika värde står redan i Sveriges grundlag: "Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet." "Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt ska tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person."

Nu arbetar Verdandi med att omsätta dessa principer i konkret handling. Vi driver opinion för en socialpolitik som sätter människors behov före kortsiktiga besparingar och som stärker trygghetssystemen så att ingen lämnas utan stöd. Vi verkar för en jämlik välfärd med tillgänglig hälso- och sjukvård, en skola som ger alla barn likvärdiga möjligheter och en socialtjänst som har resurser att arbeta förebyggande och långsiktigt.

Vi samlar medlemmar runt om i landet för att lyfta människors egna erfarenheter av fattigdom, arbetslöshet, ohälsa och utanförskap. Genom studiecirklar, mötesplatser och påverkansarbete stärker vi människors egenmakt

och möjlighet att påverka beslut som rör deras liv. Vi för dialog med politiker och myndigheter, lämnar remissvar och tar initiativ till samarbeten med andra organisationer som delar vår vision om ett mer jämlikt samhälle.

Inför kongressen 2027 för vi en bred medlemsdialog om hur rätten till ett värdigt liv ska försvaras och utvecklas i en tid av ökade klyftor. Vi vill formulera tydliga krav på rätt till bostad, arbete och ekonomisk trygghet, på insatser mot överskuldsetting och stärkt skydd för barn och unga.

Vi vill se åtgärder som motverkar hemlöshet, stärker stödet till personer med beroendeproblematik och säkerställer att ingen diskrimineras i mötet med välfärden.

Kongressen i Eskilstuna blir en viktig samlingspunkt för att fatta beslut om vår framtida inriktning. Tillsammans lägger vi grunden för ett fortsatt arbete där solidaritet och organisering är våra främsta verktyg. Rätten till ett värdigt liv är inte en vision vid sidan av – det är en rättighet som måste förverkligas i människors vardag, varje dag. ●

INNEHÅLL:

- 7 MIGRATIONS-POLITIKEN**
EN SKAM
FÖR SVERIGE
- 14 VERDANDI DALARNA**
GEMENSKAP
OCH SOCIAL
INNOVATION
- 26 ANDERS TAAVO**
"I VERDANDI
ÄR INGEN
MÄNNISKA
UTRÄKNAD"
- 30 JOEL LINDEBORG**
MANSGRUPPEN
- 33 HEMLÖS OCH
UTSKRIVEN
UR SVERIGE**
- 42 KULTUR**
ELISABETH OHLSON
- 46 INTERNA-
TIONELL
SOLIDARITET**
LARS OHLY
- 50 VERDANDI
130 ÅR**

MARJA KOIVISTO
REDAKTÖR

JESSICA CARLQVIST
FÖRBUNDSSEKRETERARE
VERDANDI

BERIT FERNQVIST
REDAKTIONSKOMMITTÉN

FORM

Marja Koivisto

OMSLAGSBILD

FOTO: Marja Koivisto
Joel Lindeborg och
Eva Sundqvist,
Verdandi Dalarna.

TRYCK

Åtta45 Print & Media

En medlemstidning
från Verdandi,
utgiven sedan 1897.
Distribueras till
Verdandis avdelningar.
Kom och hämta ditt ex,
tidningen är kostnadsfri.

Notiser

Dramatisk ökning av fattigdomen "Det har rakat iväg"

Antalet svenskar som lever i allvarlig materiell och social fattigdom har nästan tredubblats på fyra år.

Enligt SCB har siffran ökat från 150 000 personer 2021 till 408 000 år 2025. Samtidigt har totalt 729 000 klassats som levande i materiell och social fattigdom – en fördubbling under samma period

"Det har ökat dramatiskt, från en väldigt låg nivå. Sverige har legat lägst kring just de här extrema fattigdomssiffrorna tidigare. Men nu under 2020-talet har det rakat i väg", säger Tapio Salonen, professor i socialt arbete vid Malmö universitet.

Han menar att utvecklingen är resultatet av en långvarig politisk obalans: "Det har funnits målkonflikter i den förda politiken oavsett vilka regeringar vi har haft, mellan å ena sidan arbetslinjen och å andra sidan social och ekonomisk trygghet. De sista decennierna så har vi haft en slagsida åt att betona arbetslinjen."

Enligt Salonen har flera centrala trygghetssystem urholkats när ersättningsnivåerna inte följt med i prisutvecklingen: – "Bostadsbidraget, barnbidraget och a-kassan har inte följt med när allt blivit dyrare."

Han ifrågasätter antagandet att lägre ersättningar automatiskt leder till snabbare inträde på arbetsmarknaden.

"Det finns väldigt magra om ens några stöd för detta vetenskapligt." "Då har man ofta inte förstått vad det är för situation som människor befinner sig i. De är oftast begränsade i form av sjukdomar, de har andra hinder som måste undanröjas innan de kan ta ett arbete."

Han beskriver utvecklingen som ett systemskifte i välfärdens styrka: "Vi har varit ledande internationellt men nu är vi ett medelmåttigt välfärdssamhälle." ●

TAPIO SALONEN

NY RAPPORT FRÅN OXFAM:

700 000 svenskar i fattigdom – 46 svenskar äger mer än 8 miljoner människor

Fattigdomsbekämpningen i världen står i princip stilla, samtidigt som världens dollarmiljardärer gjort ännu ett rekordår. Extrem rikedom leder till maktkoncentration och hotar våra demokratier.

I Sverige ökar förmögenheterna för ett fåtal parallellt med fattigdomen.

Utsattheten i Sverige ökar. Över 700 000 svenskar lever i fattigdom enligt SCB, på bara ett år har antalet ökat med 120 000 människor. Mellan 2019 och 2024 har antalet som lever i matosäkerhet i Sverige ökat med 40 %, mer än en halv miljon svenskar kan alltså inte äta den näringsrika mat de behöver.

I ett av världens rikaste länder ökar utsattheten, samtidigt som förmögenhetskoncentrationen är fortsatt hög. Det är inte rimligt. Sverige är det sjätte landet i världen med högst förmögenhetsojämlikhet, en plats över USA.

Oxfams nya rapport *“Resisting the Rule of the Rich: Defending Freedom Against Billionaire Power”* analyserar hur de ultrarika säkrar politisk makt genom att forma våra ekonomier och samhällen för egen vinning, med negativa följder för människors hårt vunna rättigheter och friheter runt om i världen. Ladda ner Oxfams rapport på: oxfam.se. ●

Klara Hussenius, forskare i socialt arbete:
”Det finns många skäl att vara bekymrad över försörjningsstödet utveckling. Samtidigt som mottagandet av bidraget nått rekordlåga nivåer ser vi en allt högre koncentration av komplexa problem bland dem som får stödet. Socialtjänsten förväntas hantera utvecklingen inom ramen för en logik där den enskildes arbetsmotivation ska stärkas genom höjda trösklar och sänkta ersättningsnivåer.”

FOTO: STOCKHOLMS UNIVERSITET

Färre får försörjningsstöd – trots växande ekonomisk utsatthet

Försörjningsstödet, tidigare kallat socialbidrag, är samhällets yttersta skyddsnät. Men i Sverige har antalet människor som får stödet länge legat på historiskt låga nivåer – samtidigt som många vittnar om ökande ekonomiska svårigheter.

Under många år minskade antalet hushåll som fick försörjningsstöd. Andelen mottagare ligger fortfarande på en historiskt låg nivå i befolkningen. Samtidigt visar nyare siffror att trenden kan vara på väg att vända något uppåt igen efter flera års nedgång.

Utvecklingen väcker frågor. Under samma period har Sverige haft hög inflation, stigande boendekostnader och ökande skulder hos Kronofogden – tecken på att ekonomisk utsatthet inte har försvunnit.

Forskaren Klara Hussenius, vid Stockholms universitet, studerar just nu varför mottagandet av ekonomiskt bistånd minskar trots att många hushåll har det ekonomiskt svårt: – Min hypotes är att det beror på en kombination av faktorer”, säger hon och pekar på att både behovet och villkoren i systemet kan ha förändrats.

– En del av minskningen kan bero på att fler människor har etablerat sig på arbetsmarknaden. Men forskningen pekar också på en annan möjlig förklaring: att det blivit svårare att få stöd.

– Socialtjänstens bedömningar har blivit mer restriktiva över tid, och det finns indikationer på att det i många kommuner har blivit svårare att ansöka om försörjningsstöd”, säger Hussenius.

Det innebär att färre människor kan synas i statistiken – samtidigt som de ekonomiska problemen finns kvar. I dag diskuteras därför om nedgången i försörjningsstöd verkligen speglar minskad fattigdom. En annan tolkning är att fler människor faller mellan systemen, eller tvingas söka hjälp hos familj, civilsamhälle och organisationer i stället för hos socialtjänsten. Frågan blir därmed större än själva statistiken: om behovet ökar men stödet minskar kan det tyda på att samhällets yttersta skyddsnät inte längre fångar upp alla som behöver det. ●

NÄR 18-ÅRSDAGEN BLIR UTVISNINGSGRÄNS

Unga människor som vuxit upp i Sverige riskerar att utvisas när de fyller 18 år – trots att de gått i svensk skola, talar svenska och ofta arbetar. De så kallade tonårsutvisningarna har på kort tid blivit en av de mest omstridda frågorna i svensk migrationspolitik.

När unga som vuxit upp i Sverige började få utvisningsbeslut efter sin 18-årsdag växte en stark opinion fram. Demonstrationer och politiska protester runt om i landet satte press på regeringen, som nu signalerat en paus och möjliga lagändringar.

Samtidigt lever många ungdomar fortfarande i ovisshet – med utvisningsbeslut hängande över sig eller efter att redan ha tvingats lämna det land där de vuxit upp.

Bakgrunden är en lagstiftning där tillfälliga uppehållstillstånd blivit norm. När ett barn fyller 18 år upphör ofta kopplingen till föräldrarnas tillstånd, och den unga måste då själv uppfylla kraven för att få stanna i Sverige. I praktiken innebär det ofta arbete och en inkomst som motsvarar minst 80 procent av medianlönen – ett krav som många unga som just lämnat gymnasiet har svårt att nå. Kritiker menar att reglerna skapar en orimlig situation där ungdomar som i praktiken är uppvuxna i Sverige plötsligt riskerar att skickas till länder där de saknar både nätverk och framtidsmöjligheter.

GÅR EMOT BARNKONVENTIONEN Debatten har intensifierats efter flera uppmärksammade fall där unga som levt större delen av sina liv i Sverige fått utvisningsbeslut. Barnrättsorganisationer menar att barns rättigheter trängts undan i migrationspolitiken och att principen om barnets bästa inte väger tillräckligt tungt i besluten, trots att barnkonventionen är svensk lag.

Oppositionen och flera organisationer menar att den nuvarande migrationspolitiken prioriterar signalpolitik och hårdare regler framför mänskliga konsekvenser. När ungdomar som bott större delen av sina liv i Sverige riskerar utvisning är det ett politiskt misslyckande.

Protesterna är starka. Demonstrationer, namninsamlingar och upprop från ungdomsförbund, civilsamhälle och kommunpolitiker har samlat tusentals människor runt om i landet. Flera av de uppmärksammade fallen har blivit symboler för motståndet mot tonårsutvisningarna. Trycket från opinionen har bidragit till att frågan snabbt hamnat högt på den politiska dagordningen och tvingat regeringen att svara på kritiken. Efter de kraftiga reaktionerna har regeringen signalerat att en så kallad "ventil" i lagstiftningen kan införas för unga med stark anknytning till Sverige. Men något färdigt lagförslag finns ännu inte.

► För ungdomar som redan fått ett utvisningsbeslut är situationen särskilt osäker. Den paus som regeringen talat om gäller främst nya ärenden, medan beslut som redan vunnit laga kraft i många fall fortfarande kan verkställas. Det betyder att vissa unga i dag lever i ett juridiskt vakuum – med överklaganden, väntan och ovisshet om framtiden. Andra har redan tvingats lämna Sverige och försöker börja om i länder där de ofta saknar både socialt nätverk och praktisk anknytning.

Tonårsutvisningarna har därmed blivit en symbol för en större konflikt i svensk migrationspolitik: balansen mellan statens intresse av en strikt reglerad invandring och individens rätt till trygghet och framtid.

”DET HÄR HANDLAR BARA OM HUDFÄRG” Debatten har intensifierats efter flera uppmärksammade fall. Ett av dem gäller 21-åriga SSU-ordföranden Afnan Agha i Köping, som kom till Sverige som barn, arbetar inom omsorgen och engagerar sig politiskt – men ändå riskerar utvisning till Irak. Fallet har väckt starka reaktioner både inom politiken och civilsamhället.

En av de mest uppmärksammade kritikerna är tidigare socialdemokratiska partiledaren Håkan Juholt. I en intervju om Afnan Aghas fall beskriver han den rådande situationen som ett misslyckande för migrationspolitiken: ”Det här handlar inte om integration eller flyktingpolitik, det handlar bara om hudfärg.”

Juholt kallade samtidigt den nuvarande politiken för en ”dikeskörning” som är både inhuman och skadlig för Sverige.

Samtidigt svarar migrationsminister Johan Forssell (m): ”Någon gång i livet är man ju vuxen.”

KONFLIKT MELLAN LAG OCH HUMANITET Tonårsutvisningarna har därmed blivit en symbol för en större konflikt i migrationspolitiken: balansen mellan statens intresse av en reglerad invandring och individens rätt till trygghet och familjeliv. Kritiken mot Sveriges tonårsutvisningar och migrationspolitik i stort sammanfattar en djup konflikt mellan en stram lagstiftning och en humanitär rättighetssyn. Barn som vuxit upp i Sverige kan enligt dagens regler falla mellan två regelverk – utlänningslagen och barnets rättigheter – med betydande konsekvenser för deras liv och framtid.

När myndigheter och domstolar gör en proportionalitetsbedömning vägs individens rätt till privat- och familjeliv mot statens intresse av en reglerad invandring. I rättspraxis har statens intresse ofta fått större tyngd, vilket medför att även stark anknytning till Sverige inte alltid väger över utvisningsbeslut.

Barnkonventionen används i dag främst som tolkningsstöd snarare än en självständig rättighetsgrund för uppehållstillstånd, vilket många barnrättsorganisationer ser som en begränsning av barnets skydd i migrationsprocessen.

För de unga som berörs är frågan dock mindre abstrakt. När myndighetsåldern nås kan en juridisk gräns plötsligt avgöra om framtiden finns i Sverige – eller i ett land de knappt minns. ●

"Sverige driver en skamlig migrationspolitik"

– När tryggheten dras undan är det familjer och barn som får betala priset för svensk migrationspolitik, säger **Lotta Lagnander, folkrättsexpert som är starkt kritisk till regeringens nya migrationspolitik.**

Verdandi har länge arbetat för rättvisa och solidaritet. Samtidigt hårdnar den svenska migrationspolitiken – och konsekvenserna märks tydligt för människor som byggt sina liv här.

Hur har svensk migrationspolitik förändrats?

– Tidigare kunde ett offentligt biträde genom ett gediget arbete faktiskt påverka utgången. Idag är utrymmet betydligt mindre. Jag är nu verksam i en helt annan verklighet än när jag började 2008. Lagstiftningen har blivit mer detaljstyrd, bedömningsutrymmet mindre och Migrationsverkets tillämpning hårdare. Nya regler får ibland retroaktiva effekter utan övergångsregler, och för personer med begränsade resurser blir osäkerheten extra tung. Den som saknar ekonomiska eller sociala resurser hamnar direkt i ett svårare läge.

Hur påverkar det människors vardag?

– Tiden för utredningar är ofta knapp, och människor förväntas lägga fram omfattande bevisning på kort tid. Små detaljer kan få stora konsekvenser. Om tolkningen inte fungerar fullt ut kan avgörande nyanser gå förlorade. När försörjningskrav skärps och tillstånd blir tillfälliga blir arbete, inkomst och anställningsform avgörande:

– Har du en timanställning, är sjuk, föräldraledig eller arbetar i låglöneyrken kan det få konsekvenser för hela familjens framtid. Systemet är inte neutralt – det slår olika beroende på vilka förutsättningar man har. Detta gäller framför allt de som ansöker om tillstånd på grund av anknytning eller arbete och inte är i Sverige. För de som redan är i Sverige och ansöker om förlängning kan även de med stabil inkomst drabbas av avslag. Barn som är födda och uppvuxna i Sverige riskerar att ryckas upp från sina hem och skolor.

Barnen har ingen egen förankring i sitt ursprungsland. Deras situation ska inte bedömas genom en annan människa, inte ens en förälder. Det blir ett trauma som är svårt att läka. Familjer splittras ofta när försörjningskraven inte uppfylls, och vuxna tvingas lämna landet trots att de har etablerat sig och integrerat sig

INTEGRATION, UTANFÖRSKAP OCH RÄTTSSTAT

Lotta Lagnander kritiserar hur svensk integration fungerar i praktiken:

– Den svenska integrationen har alltid byggt på att **"dom"** ska integreras med oss, **vi** behöver inte integreras med någon. Det handlar om assimilation, inte ömsesidig integration. Kravet på att delta i samhället borde gälla alla – inte bara nyanlända.

Hon kallar det för en "integrationsskam" att samhället inte tagit ansvar för de som vill bidra och etablera sig.

RÄTTSÄKERHETEN UNDER PRESS

– Vi kan knappt kalla oss en rättsstat längre. Våra fri- och rättigheter begränsas, och statens intresse bedöms ofta väga tyngre än barnens bästa. Tilliten till systemet rasar snabbt.

Politiken riktar sig tydligt mot fattiga och nyanlända:

– Solidaritet gäller inte alla. De som är fattiga görs fattigare, och de som kommer från andra länder ska ut. Civilsamhället attackeras när stöd dras in, och allt blir individens ansvar.

VILKET SAMHÄLLE VILL VI VARA?

– Hur vi behandlar dem som har minst resurser speglar hela vår välfärdspolitik. Ett samhälle som slår mot dem som redan har små möjligheter undergräver både solidaritet och tilliten till rättsstaten. Frågan kvarstår: Vill vi ha en politik som prioriterar regler framför människor, eller ett samhälle som värnar trygghet, rättvisa och mänskliga rättigheter för alla? ●

TEXT: JESSICA CARLQVIST

LOTTA LAGNANDER

ÅLDER: 67 år

UTBILDNING

OCB ARBETE:

Jurist och driver egen juristbyrå, Lagborg Juridik sedan 18 år.

FAMILJ: Tre barn och deras familjer, två syskon och mamma.

INTRESSEN:

"Jag är en aktiv politiker. Kan inte leva utan böcker och är lyckligt lottad att ha många fina vänner och en extended familj i mitt liv."

MOTTO I LIVET:

Att aldrig ge upp.

DE GJORDE ALLT RÄTT – SEN ÄNDRADES REGLERNA

TEXT: JESSICA CARLQVIST FOTO: MAGNUS WENNMANN

Det här är inte historien om människor som saknade arbete. Det är historien om människor som gjorde allt rätt – och ändå drabbades när reglerna ändrades. Om politiken fortsätter i samma takt kan fler barn och familjer tvingas lämna det hem de byggt, inte på grund av brottslighet eller otrygghet, utan för att marginalerna i ett regelverk väger tyngre än människors verkliga liv.

Det var tryggheten de sökte när de lämnade El Salvador 2017. Otryggheten, hoten och gängvåldet blev för stort. I Forsbacka, strax utanför Gävle, fann de lugnet. Skolan. Naturen. Ett samhälle där människor hälsar på varandra.

Jonathan, 43, började arbeta en vecka efter ankomst. Han fick jobb som lokalvårdare och hans elutbildning validerades mot svenska krav. Han engagerade sig i bostadsrättsföreningen och valdes till ordförande. Hans plan är att studera vidare till dataanalytiker om familjen får återvända till Sverige.

Silvia, 42, är högskoleekonom. När dottern Gaby var tre månader började Silvia gå på öppna förskolan för att träna svenska. Senare läste hon SFI, tog körkort och fick arbete inom hemtjänsten i Gävle kommun. Hon blev planerare och låg över försörjningskravet.

FRAMTIDEN OVISS

Familjen köpte bostadsrätt, arbetade, betalade skatt och följde alla regler. De blev snabbt uppskattade av arbetsgivare och grannar. I Forsbacka har grannar, vänner och lokalsamhället stöttat dem genom demonstrationer och andra initiativ under migrationsprocessen.

Och ändå befinner de sig nu i El Salvador. Bostaden i Forsbacka är uthyrd. Framtiden är ovisst.

NÄR REGLERNA ÄNDRADES

För att få permanent uppehållstillstånd krävs tre års uppehåll och att försörjningskravet är uppfyllt. Familjen uppfyllde kravet när de ansökte. Men under handläggningstiden skärptes reglerna. Inkomstnivåerna höjdes. Tillämpningen blev striktare. I juni höjs kravet ytterligare till 33 000 kronor i månaden.

När beslutet kom bedömdes Jonathan inte ha uppfyllt kravet under vissa månader. Hans lön låg strax under gränsen. Silvias tillstånd var knutet till hans. Gabys tillstånd var knutet till föräldrarnas.

Om handläggningen hade gått snabbare, innan reglerna skärptes, hade de troligen fått stanna, säger familjen.

– Den största besvikelsen är att det inte går att lita på reglerna, säger Jonathan.

REGLER FÖRE MÄNNISKOR

I besluten konstaterar Migrationsverket att familjen har rätt till privat- och familjeliv enligt Europakonventionen. Men samma konvention ger staten rätt att inskränka den rätten om det är nödvändigt för att upprätthålla reglerad invandring.

I utlänningslagen står att barnets bästa ska "särskilt beaktas" – inte att det ska avgöra utgången. Inte att det ska väga tyngst.

Så även en etablerad familj med arbete, bostad och skolgång kan utvisas om försörjningskravet inte uppfylls när beslutet fattas. Svensk migrationspolitik har under kort tid blivit tydligare, stramare och mer absolut. Marginaler får ingen betydelse. Helhetsbedömningar väger mindre än de nya kraven.

GABY – ETT BARN I SYSTEMET

Gaby är åtta år. Hon är född i Sverige och hon har aldrig bott i El Salvador. När intervjun görs har familjen varit i El Salvador i lite mer än en vecka.

– Det är väldigt rörigt här, säger Gaby. Det är mycket trafik och mycket folk. Man får springa över vägen, det finns inga övergångsställen.

Trots det är hon glad över att få träffa familj och släkt på mamas sida.

– Men jag längtar efter mina vänner i Forsbacka, säger hon.

Hon följer undervisningen på distans, får veckobrev och har med sig skolböcker som hon arbetar med tillsammans med sina föräldrar.

Hon saknar sina klasskompisar, men under intervjun berättade hon med ett leende:

– Det är sportlov nu, då är jag ledig, men jag fortsätter igen nästa vecka.

– Mina klasskompisar säger att de ska komma hit på klassresa.

Innan familjen Perez tvingades lämna Sverige tittade Gaby på Melodifestivalen, som hon älskar. Under ett inslag om Världens barn såg hon hur kampanjen uppmärksammade barns rättigheter och behov världen över. Hon vände sig mot Sverige och sa:

– Sverige säger att alla världens barn är viktiga. Men jag får inte stanna.

Familjen är hårt pressad av situationen. De får stöd av psykolog och kurator både för sig själva och för Gaby. Under intervjun försöker de att inte oroa henne – men deras oro för henne är ständigt närvarande.

Familjens mål är tydligt: att kunna återvända till Forsbacka – till sina vänner, skolan och sin lägenhet.

Barnkonventionen säger att barnets bästa ska komma i främsta rummet. I praktiken vägs barnets bästa mot statens intresse av att upprätthålla försörjningskrav. Det är en kommentar som träffar rakt i hjärtat – ett barn fött och upp-vuxet i Sverige som inte får stanna i sitt hem, när regler väger tyngre än hennes liv och trygghet.

FORMELLT KORREKT

Migrationsverket följde den juridiska modellen:

- Familjen har privat- och familjeliv i Sverige.
- Barnets bästa har beaktats.
- Staten har ett legitimt intresse av reglerad invandring.
- Utvisningen bedöms vara proportionerlig.

Frågan är politisk. Hur mycket är etablering, integration och barns uppväxt värda? Jonathan och Silvia arbetade, betalade skatt, köpte bostad. De integrerade sig. De är uppskattade av arbetsgivare och grannar. Forsbacka stöttar dem i processen med demonstrationer andra initiativ. Ändå räcker det inte. Svensk migrationspolitik har blivit snabb, strikt och konsekvent – men till priset av att människors liv kan förändras medan lagen hinner ikapp dem.

FRÅGAN VÄXER

Detta är bara en familj – Jonathan, Silvia och Gaby – men de är en del av ett större mönster. Just nu finns många familjer i samma situation, barn som växt upp här och föräldrar som arbetar och betalar skatt. Samtidigt visar den demografiska kurvan tydligt: svenskar föder allt färre barn, befolkningen blir allt äldre och behovet av arbetskraft inom vård och omsorg ökar snabbt. Samhället saknar människor för viktiga jobb – inte bara inom hemtjänst, städ och lokalvård, utan även för specialstyrken. Att skicka tillbaka etablerade familjer, som bidrar till Sverige, är inte bara omänskligt – utan även kortsiktigt och samhällsekonomiskt kontraproduktivt. Pusslet går inte ihop: vi behöver människor som kan arbeta, bygga upp sina liv här och bidra till barnomsorg, äldreomsorg och skolor.

Beslutet som drabbar Jonathan, Silvia och Gaby blir därför inte bara en juridisk fråga. Det är en fråga om barns trygghet, samhällsplanering och respekt för människor som valt att göra Sverige till sitt hem. ●

LOTTA LAGNANDER, FOLKRÄTTSEXPERT, KOMMENTERAR FAMILJEN PEREZ SITUATION:

Jonathan och Silvia har gjort allting rätt. De har uppfyllt de formella och informella krav som de ställts inför under sin tid i Sverige men nu har de ställts inför krav som de inte kan uppfylla. Orimliga lagkrav på inkomst för att det ska för-sörjningskravet ska anses vara uppfyllt i kombi-nation med att det inte är familjens samlade in-komst som räknas innebär att familjen bedömts inte kunna försörja sig själv. I verkligheten gör de förstås det men de uppfyller inte lagens krav.

Lagen är skriven sådan att det inte är möjligt att göra bedömningar kring en enskild person eller familjs möjligheter att försörja sig och det får ödesdigra konsekvenser. Det är min uppfattning att försörjningskravet är satt alldeles för högt.

När det gäller frågan om barnets bästa så är det två bedömningar som görs. Dels en sk barn-konsekvensanalys för att utvärdera vad som är det bästa för det aktuella barnet och dels en bedömning där det enskilda barnets bästa vägs emot statens intresse av en reglerad invandring.

Analysen av vad som är det bästa för barnet görs schablonmässigt. För barn i Gabys ålder brukar bedömningen oftast vara, trots att barn är rättighetsbärare, att det bästa är att vara tillsammans med sina föräldrar. Anses barnets bästa vara att stanna i Sverige blir resultatet av nästa bedömning påfallande ofta att statens intresse av en reglerad invandring väger tyngst. Konsekvensen av detta blir att en mycket väl integrerad familj med en stabil och grundad förankring i Forsbacka strax utanför Gävle tvingas lämna det land som deras dotter kallar sitt eget och där föräldrarna på så många olika sätt är en del av samhället. Att detta kan ske beror på att förutsättningarna för deras möjlighet att få sina uppehållstillstånd förlängda ändras över tid, att kraven i princip blir omöjliga att leva upp till och att bedömningar som görs blir hårdare.

Jag menar att Sveriges väg mot en lagstiftning som allt oftare ges en retroaktivt verkan, saknar övergångsregler och bedömningar som leder till beslut som bryter mot internationella konventioner är en farlig väg. Enskilda personer drabbas och rättssäkerheten hotas alltmer. Som jurist, och som medmänniska, är jag oerhört oroad för framtiden om det här får fortsätta. ●

Genom social innovation, stark omtanke och ett nytt IOP-avtal utvecklar Verdandi Dalarna nya vägar för gemenskap. Med satsningen Mansgruppen skapas trygga rum där män får möjlighet att prata öppet och hitta styrka i varandra. Samarbetet med Friskis & Svettis ger kvinnogrupper ny styrka, bryter isolering och skapar gemenskap och nya kontakter.

**verdandi
DALA**

RNA ▶

TEXT: MARJA KOIVISTO BILD: KARIN DIFFNER

Ett nytt politiskt styre i Borlänge, där Socialdemokraterna och Moderaterna samarbetar, har satt fokus på långsiktiga lösningar för social hållbarhet. Som en del av arbetet har kommunen ingått idéburna offentliga partnerskap (IOP) med flera civilsamhällesaktörer – där Verdandi Borlänge är en av de bärande krafterna.

I kommunstyrelsen sitter socialdemokraten och verdandisten Annakari Berglund, som beskriver det nya samarbetet som väl fungerande.

Hon lyfter värdet av bred samverkan med civilsamhället och menar att IOP-arbetet skapar bättre förutsättningar att möta sociala utmaningar tidigt.

STARK RÖST FÖR JÄMSTÄLLDHET

Utöver arbetet i kommunpolitiken är Annakari Berglund sedan länge engagerad i jämställdhetsfrågor och i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Hon återkommer ofta till vikten av förebyggande insatser och att nå män i ett tidigt skede.

– Ska vi på allvar minska våldet måste vi också våga prata om normer, relationer och känslor, har hon tidigare betonat i olika sammanhang.

Under den internationella kampanjveckan Orange Week har hon varit en tydlig lokal röst för att uppmärksamma våld mot kvinnor och behovet av gemensamt ansvar från hela samhället. I det perspektivet ser hon också värdet av verksamheter som Verdandis Mansgrupp.

VERKSAMHET SOM UTVECKLAS

Verdandi Dalarna har under lång tid drivit trygga gemenskapslokaler och öppna aktiviteter för Borlängebor i olika åldrar. Nu utvecklas verksamheten vidare för att möta nya behov som blivit allt tydligare i samhället.

– Vi ser att ensamhet och psykisk press ökar, bland barn och unga och inte minst bland män mitt i livet. Då behöver vi också utveckla våra arbetsätt, säger Joel Lindeborg, en av initiativtagarna till Mansgruppen.

SAMTAL UTAN FASADER

När anmälan till den nya Mansgruppen öppnade fylldes de 20 platserna snabbt. Upplägget är medvetet enkelt: inga färdiga teman, ingen prestationspress – bara ett tryggt rum där deltagarna själva

IOP – VAD ÄR DET?

IOP (Idéburet Offentligt Partnerskap) är en samverkansform mellan offentlig sektor och idéburna organisationer, exempelvis föreningar eller stiftelser. Modellen används när parterna vill samarbeta kring samhällsutmaningar där det finns ett gemensamt intresse, men där relationen inte passar inom traditionell upphandling eller bidragsgivning.

Ett IOP bygger på dialog, ömsesidigt förtroende och gemensamt formulerade mål. Båda parter bidrar med resurser – det kan vara finansiering, kompetens, nätverk eller

lokaler. Tanken är att ta tillvara civilsamhällets engagemang och specialistkunskap, samtidigt som det offentliga bidrar med stabilitet och långsiktighet.

IOP används ofta inom områden som social inkludering, integration, kultur, folkhälsa och stöd till utsatta grupper.

Formen regleras inte av en särskild lag, men ska följa kommunallagen och EUs statsstödsregler.

Syftet är att skapa hållbara lösningar genom samverkan – inte köp av tjänst, utan partnerskap.

ANNAKARI BERGLUND, ORDFÖRANDE I VERDANDI DALARNA, KERSTIN NAULÉR
OCH RUNE ANDERSSON, VERDANDI BULLERMYREN.

sätter agendan. Gruppen bygger på förtroende och tystnadsplikt, något som deltagarna själva lyft som avgörande för att våga öppna sig.

PERSONLIG DRIVKRAFT

För Joel är engagemanget mer än ett uppdrag. Han beskriver hur Verdandi blev en plats där han själv fann både trygghet och sammanhang.

– Jag har själv fått mycket genom Verdandi. Här finns en gemenskap som betyder något på riktigt.

Den erfarenheten bär han med sig in i arbetet med Mansgruppen.

– När man inser att man inte är ensam händer något viktigt. Det vill jag att fler ska få uppleva.

DEL AV EN STÖRRE UTVECKLING

Mansgruppen är ett exempel på hur Verdandi, inom ramen för IOP-samarbetet med kommunen, fortsätter att utveckla sin verksamhet. Från öppna mötesplatser och sociala aktiviteter växer nu mer

riktade insatser fram, utformade efter vad människor faktiskt efterfrågar.

Det stora intresset gör att fler grupper kan bli aktuella framöver.

– Vi ser det här som en början. Vårt uppdrag är att fortsätta bygga trygga rum där människor får växa tillsammans och uppleva gemenskap, säger Annakari Berglund, som är ordförande för Verdandi Dalarna.

BRETT SOCIALT VARDAGSARBETE

Verdandis Mansgrupp är en spännande ny satsning som fått stor uppslutning men lejonparten av Verdandis verksamhet är det lokala kamratstödande i arbetet i bostadsområdena som bedrivits sedan lång tid tillbaka, ända sedan 70-talet.

Det är ett omfattande lokalt utvecklingsarbete som nu bedrivs under ledning av Anders Taavo, som är ombudsman och Eva Sundqvist, som är verksamhetsledare.

EVA SUNDQVIST, VERKSAMHETSLEDARE OCH ANN-SOFIE HOLSTRÖM, ANSVARIG FÖR KÖK OCH MATLAGNING, VERDANDI DALARNA.

Genom föreningens Rättvis kontor erbjuds stöd till personer som behöver hjälp att navigera i frågor om exempelvis myndighetskontakter, ekonomi och andra vardagsfrågor.

Ett särskilt fokus ligger på att stärka kvinnor med utländsk bakgrund och personer som står långt från arbetsmarknaden. Arbetet sker nära människor i deras bostadsområden och i samverkan med andra aktörer.

Bland insatserna finns samarbete med allmännyttan för att ge ett tidigt stöd till hushåll som riskerar vräkning.

– Det är ett jätteviktigt arbete. En vräkning ger enorma problem för familjerna och är väldigt traumatisk. Oftast handlar det om utsatta människor som hamnar i svårigheter. Med dialog och upprättande av

avbetalningsplaner kan en dramatisk situation avväjas och det är självklart till det bästa för alla parter, säger Eva Sundqvist.

Eva Sundqvist jobbar dagligen som verksamhetsledare i Verdandis lokal på Jaxtorget och håller ordning på struktur och verksamheter.

Varje dag lagas lunch och fika och deltagarna samlas för samtal och olika aktiviteter. Aktiviteter man driver är en handarbetsgrupp, läxläsning, samhällskunskap och hjälp med jobbsökeri.

– Vi har en bred och uppskattad verksamhet. Under en dag kan cirka 150 personer besöka våra lokaler. Verdandis verksamheter skapar utveckling, sammanhållning och gemenskap mellan människor, säger Eva Sundqvist.

FOTO: MARJA KOIVISTO

*Verdandi Dalarna samarbetar med Friskis & Svettis
för att stärka deltagarnas hälsa genom rörelse,
styrketräning och friskvårdsaktiviteter.*

Ann-Sofie Holström sköter planeringen i köket för matlagning och disk i Verdandis verksamheter och är anställd med lönebidrag.

– Verdandi är en trivsamt arbetsplats och arbetet är omväxlande. Jag trivs bra hos Verdandi och det är mycket socialt. Jag träffar många olika människor i verksamheten. Det känns väldigt bra att ha ett jobb, en uppgift, ett ansvar och så förstås en lön, säger Ann-Sofie Holström.

Under året planeras och genomförs gemensamt firande av högtider i bostadsområden för att bygga tillit, samhörighet och gemenskap. Flera hundra boende samlas för att fira midsommar och jul.

– Och för att ha roligt tillsammans! Glädjen och samhörigheten är viktiga saker, säger Eva Sundqvist.

– Det är många deltagare som uttrycker en tacksamhet för att slippa ensamheten under helgerna då den kan kännas särskilt tung. Många uppskattar också vår öppna verksamhet som välkomnar alla åldrar, ensamstående och familjer, vuxna och barn.

Under sommaren erbjuder Verdandi en bred verksamhet med utflykter och aktiviteter. Förra sommaren var man med och gav Mellsta Camping nytt liv – en plats med historia som nu fick nytt liv med hjälp av Verdandi Dalarna. Verdandi blev kontaktade av personer som önskade få fart på folklivet på Mellsta Camping igen efter en längre tids nedgång. Och något gjordes verkligen. Ett fint samarbete startade mellan Verdandi, ICA Kvarnen och Kvarnsvedens IK – och tack vare deras engagemang kunde man nu återigen njuta av

sommaren på en vacker, lokal plats, fika, spela minigolf och köpa glass i Mellsta.

Verdandi spelade en avgörande roll i att snabbt få igång verksamheten. Genom sitt viktiga arbete med att skapa vägar till arbetslivet för personer som annars riskerar att hamna utanför, kunde de på kort tid ordna arbetskraft till satsningen

FRISKVÅRD FÖR STYRKA OCH HÄLSA

Verdandi Dalarna samarbetar med Friskis & Sveltis för att stärka deltagarnas hälsa genom rörelse, styrketräning och friskvårdsaktiviteter.

– Genom styrketräning och friskvård stärker vi inte bara musklerna – vi bygger gemenskap, mod och framtidstro. En stark kropp ger självförtroende att ta nya steg i livet, våga möta svårigheter och hitta sin egen kraft. Här växer hälsa, styrka och självkänsla, säger Eva Sundqvist, som är verksamhetsledare för kvinnornas friskvårdsgrupp.

En nygammal verksamhet har också dragit igång med egen lokal – snickeri-verkstan som är öppen för alla några dagar i veckan. Ett gäng äldre gentlemän är stammisar och jobbar med att putsa upp snickerikunskaperna från unga år. Det byggs bokhyllor, fågelholkar och vackra skålar under trivsamma samtal om livet.

Nisse Steen berättar: – Det är en sådan känsla att komma hit. Det är som att komma hem. Jag jobbar mest med knivmakeri – ett gammalt fint hantverk. Vi snidar skaften och jobbar med läder. Att göra en fin brukskniv för fiske

FOTO: MARJA KOIVISTO

"Genom styrketräning och friskvård stärker vi inte bara musklerna – vi bygger gemenskap, mod och framtidstro. En stark kropp ger självförtroende att ta nya steg i livet, våga möta svårigheter och hitta sin egen kraft. Här växer både hälsa, styrka och självkänsla", säger Eva Sundqvist, Verdandi Dalarna, som är verksamhetsledare för kvinnornas friskvårdsgrupp.

eller en kockkniv kan ta upp emot 30 timmar. Vi är många äldre här som har snidat i många år, men jag har lärt upp en yngling som är så oerhört duktig. Han blev topp-fyra i de svenska mästerskapen. Han är väldigt skicklig den pojken.

EN VACKER HISTORIA

Fröet till föreningen Verdandi, arbetsarnas socialpolitiska organisation, sattes i Nykterhets Orden Verdandi, förkortat NOV, som då inte var den första eller starkaste nykterhetsrörelsen i Sverige. Men med sin koppling till arbetsrörelsen fick den ett stort inflytande över utformningen av socialdemokratiens nykterhets- och i en vidare mening socialpolitik.

Då Verdandis Daladistrikt bildades 1905 hade nykterhetsarbetet i länet pågått i mer än tjugo år. 1879 bildades den första svenska föreningen (logen) av IOGT och 1882 bildades den första logen i Dalarna. Antalet föreningar i länet växte snabbt och 1883 bildade IOGT den första distriktslogen. 1896 bildades NOV genom en utbrytning ur IOGT och samma år bildades de första NOV-logerna i Dalarna.

Året därpå startades, den ännu idag utkommande Verdandisten, du håller den just nu i din hand, medlemstidningen Verdandisten.

Orsaken till bildandet av NOV var frågan om religionsfrihet. I det av lantbruk dominerade Sverige hade religionen ett starkt grepp om invånarna. Vid denna tid debatterades nykterhetsfrågan och frikyrkofolket var undantagslöst absolutister.

När nykterhetsrörelsen slog igenom på 1880-talet var den naturligt dominerad av religiösa värderingar och dessa kom på kant med tankesättet hos de grupper, bland både liberaler och socialister, som förespråkade ett naturvetenskapligt inriktat samhälle.

VERDANDIS SOCIALPOLITISKA PROGRAM

Det viktigaste för Verdandi – arbetarrörelsens socialpolitiska organisation, som namnet numera lyder – har inte varit den religiösa neutraliteten utan huvuduppgiften, efter brytningen med IOGT att med arbetarrörelsens värderingar som grund arbeta med ett eget socialpolitiskt program.

1904, året före Daladistriktets bildande, kom Verdandis första socialpolitiska program. Det innehöll bland annat kraven på: allmän och lika rösträtt (genomfört 1918), rätten till arbete för alla (pågående), ålderdomsförsäkring (genomfört 1957 med ATP) och kommunalt ansvar för bostadsbyggande (genomfört 1947).

1896 bildades de första 30 NOV-logerna i Sverige. I Dalarna var nr 3 Enighet i Vansbro, nr 6 Ljus och Frihet i Söderbärke och nr 7 Frihetsfacklan i Grängesberg de första. Distriktet bildades 1905. Logen 179 i Avesta tog initiativet till bildandet av distriktet. De bjöd in alla NOV-loger i Dalarna att utse ombud till ett möte där ärendet skulle diskuteras och beslutas. Mötet hölls i Tempelarkalen i Borlänge. 11 loger var representerade av 25 ombud. Till distriktsstyrelsen valdes N L Blomberg som ordförande. Strax efteråt anslöt ytterligare fyra loger, så distriktet startade med 15 loger och 675 medlemmar.

BILD: Hans Sjöstrand började i snickeriet för 25 år sedan och han är fortfarande en flitig besökare.

FOTO: MARJA KOIVISTO

Verdandi Dalarnas snickeriverkstad samlar många medlemmar varje vecka. Nisse Steen berättar: "Det är känsla att komma hit. Det är som att komma hem. Jag jobbar mest med knivmakeri – ett gammalt fint hantverk. Vi snidar skaften och jobbar med läder. Att göra en fin brukskniv för fiske eller en kockkniv kan ta upp emot 30 timmar. Vi är många äldre här som har snidat i många år, men jag har lärt upp en yngling som är så oerhört duktig. Han blev toppfyra i de svenska mästerskapen. Han är väldigt skicklig den pojken."

gemenskap
• verdandi

solidaritet

Volontärer från Verdandi Dalarna
var med och arrangerade Verdandis
50e kongress i Borlänge, maj 2024,
FOTO: MARJA KOIVISTO

Nykterhetslöftet avskaffades 1973 och Club Verdandi och Verdandi Främjandet var bildat.

SOCIAL KONTAKTVERKSAMHET

Social kontaktverksamhet i bostadsområdena växte starkt under slutet av 1970-talet och fortsatte att växa under 1980-talet.

Egna lokaler, ofta lägenheter, i bostadsområden användes och verksamheten knöts till bostadsområdena. Uppsökande verksamhet, exempelvis genom dörrknackning, genomfördes kontinuerligt. Mottot var att bryta den ensamhet och isolering som växte. Verksamheten i Dalarna utvecklades mycket kraftigt under 1960- och 70-talen med nyanställningar i Borlänge, Falun, Hedemora, Avesta och Mora.

Den öppna verksamheten bedrevs i lokaler som kommunerna tillhandahöll för Verdandis verksamhet. I lokalerna bedrevs verksamhet med kamratstöd och olika aktiviteter anordnades efter önskemål från medlemmarna som pingis, amatörteater, danskurser, diskotek och filmvisning. Karateklubbar bildades också runt om i Dalarna inom Verdandi.

Borlängekretsen bildades 1966 av Kvarnsvedens avdelning för bättre samordning mellan avdelningarna i Borlänge. Kretsen bestod av fyra huvudavdelningar och många Club Verdandi-avdelningar. Det gemensamma medlemsantalet var då 1 053 medlemmar.

SAMHÄLLSBYGGARE

Idag består Verdandi Daladistriktet av fyra avdelningar, Bullermyren, Jakobsgårdarna, Ludvika och Falun, med sammanlagt 600 medlemmar. Verksamheten bedrivs fortfarande i bostadsområdena i nära samklang med medlemmarna och deras önskemål och behov.

Tillsammans visar insatserna bredden i Verdandi Dalarnas arbete – från riktade samtalsgrupper till långsiktigt socialt stöd i människors vardag, där målet är detsamma: ökad trygghet, egenmakt och gemenskap.

– Vårt uppdrag är att fortsätta bygga trygga rum där människor får växa tillsammans. Vårt arbete bygger på gemenskap, värme och kamratskap och det är ju det absolut viktigaste, säger Annakari Berglund, ordförande i Verdandi Dalarna. ●

VERDANDI DALARNA

ANDERS TAAVO

ÅLDER 62 år

JOBB Ombudsman

i Verdandi Dalarna

FAMILJ Barn och barnbarn

INTRESSEN Jakt och fiske

MOTTO En för alla –
alla för en

**"Verdandi bryter isolering och skapar
möjligheter. Genom samarbeten med
kommunen, bostadsbolag och kriminalvården
bygger vi nätverk som hjälper människor
vidare i livet – från ensamhet
till gemenskap."**

Anders Taavo har verkat som verksamhetsledare i Verdandi Dalarna i över 40 år. Han kom från industrijobb och maskiner till en social kontaktverksamhet och ett arbete för människors växande. "Det här är min plats. Ingen dag är den andra lik. Möten med människor, att få följa dem, se dem växa och ta plats, det gör mitt arbete ovärderligt.

Anders Taavo, Verdandi Dalarna:

"I Verdandi är en människa aldrig uträknad"

TEXT: JESSICA CARLQVIST BILD: MARJA KOIVISTO

I ett bostadsområde i Borlänge fanns källarlokalerna där ungdomarna brukade samlas. Det var där Anders först stötte på Verdandi. Till en början trodde han att det bara var en fritidsgård – pingisbord, bussresor och ungdomar som träffades. Men snart såg han något mer: Verdandi hade djupare rötter. Social kontaktverksamhet hade funnits i flera bostadsområden sedan 1970-talet.

– Jag hade jobbat med timmerhus och inom industrin. Plötsligt stod jag inför något helt annat – att arbeta med människor som har det svårt. Det var tungt, men också otroligt meningsfullt. Jag insåg att jag kunde göra skillnad i människors liv, säger Anders Taavo.

LIVETS SKOLA

Det blev början på ett fyrtioårigt engagemang. Verdandi Borlänge växte från lokala mötesplatser till en plats där människor hörs och syns, där alla får vara sig själva och känna att de har en plats i gemenskapen.

– Verdandi är en kunskapsbank om livet. Här lär man sig om människor, om respekt för varandra och att möta olikheter med nyfikenhet och värme.

***”Det är mötena med människor
som lämnar starkast avtryck.
Jag har träffat hundratals människor
i olika situationer, och det finns
alltid en väg framåt, mot bättre tider.”***

ANDERS TAAVO, VERDANDI DALARNA

**FRÅN FRITIDSGÅRD TILL
NÄTVERK AV MÖJLIGHETER**

När Anders började trodde han att Verdandi var en fritidsgård. Idag är bilden en helt annan.

Verdandi bryter isolering och skapar möjligheter. Genom samarbeten med kommunen, bostadsbolag och kriminalvården byggs nätverk som hjälper människor vidare – från ensamhet till gemenskap, från osäkerhet till självständighet.

– Vi skapar mötesplatser där människor kan känna att de hör hemma.

– Utmaningarna har förändrats. Klassklyftor, arbetslöshet och social utsatthet finns kvar, men Verdandi står stadigt, med samma värderingar som alltid: gemenskap, respekt och tron på att alla har en plats.

**ELDSJÄLEN SOM
ALDRIG GER UPP**

Att stanna kvar i samma organisation i 40 år är ovanligt. Men för Anders har det aldrig känts som 40 år.

– Jag byter jobb hela tiden – i Verdandi. Jag får skapa nya saker, engagera människor, hitta lösningar.

– Arbetet är så varierat att det aldrig känns som samma jobb. Variationen och möjligheterna gör att jag stannar.

MÖTEN SOM FÖRÄNDRAR LIVET

Det är mötena med människor som lämnar starkast avtryck. Under 40 år har Anders träffat hundratals människor i olika situationer – unga som söker en plats där de hör hemma, vuxna som behöver stöd för att hitta tillbaka till vardagen, personer som gått igenom svårigheter med beroende eller psykisk ohälsa.

Ett ögonblick som etsade sig fast var en man på sjukhuset som, när Anders och teamet pratade om stöd efter hemkomsten, utbrast: ”Jag behöver ingen hjälp. Jag har ju Verdandi.”

– Det var inte bara en kommentar – det var en bekräftelse på det som Verdandi betyder för många: trygghet, en plats där man blir sedd, lyssnad på och får känna att man hör hemma.

– Det är de här mötena som gör att jag inte tröttnar. Att få följa människor på deras väg, se dem växa och ta plats i livet – det är ovärderligt.

Det är mötena med människor som lämnar starkast avtryck. Under 40 år har Anders träffat hundratals människor i olika situationer. Att få följa människor på deras väg, se dem växa och ta plats i livet – det är ovärderligt.

ENGAGEMANG

– Verdandi är mer än en förening, det är en kraft som förändrar liv. Genom åren har jag träffat många, många som har hittat en ny riktning mot ett bättre mer meningsfullt liv, säger Anders Taavo.

På sin fritid har Anders varit aktiv i idrottsrörelsen i många år, både som ledare och som utövare, inom kampsport och fotboll.

Det engagemanget har lärt honom ledarskap, tålmod och hur man kan motivera människor i alla åldrar – erfarenheter han tar med in i sitt arbete som verksamhetsledare i Verdandi.

Hur kan föreningslivet nå nästa generation?

Anders tror på förtroende och delaktighet: – Ge ungdomarna nycklar till lokalen. Det är mer än en dörr – det är ett sätt att visa tillit, tro på dem själva och på de möjligheter de kan skapa om man ger dem chansen.

För Anders är Verdandi mer än en förening – det är en livsskola, ett nätverk och en trygghet där alla får växa och känna att de har en plats. ●

JOEL LINDEBORG

ÅLDER 38 ÅR

JOBB Verksamhets-
ledare i Verdandi Dalarna

FAMILJ En son

INTRESSEN Musik och
ett stort socialt intresse

MOTTO Det kostar
inget att vara snäll

När Verdandi Borlänge startade en samtalsgrupp för män blev platserna fulltecknade direkt. Bakom initiativet står Joel Lindeborg, som själv har funnit trygghet, mening och kamratskap i föreningen – och nu vill ge andra män samma möjlighet att hitta en plats där samtal får ta tid.

Joel Lindeborg, Verdandi Dalarna

MANSGRUPPEN

– ett tryggt rum för män och samtal

– Jag tror på kraften i gemenskap. När man märker att man inte är ensam, då händer något. Det vill jag att fler ska få uppleva, säger Joel Lindeborg, en av initiativtagarna till den nya samtalsgruppen för män – Mansgruppen.

TEXT OCH FOTO: MARJA KOIVISTO

Behovet av en trygg plats för öppna samtal visade sig vara större än arrangörerna hade vågat hoppas på.

– Det är tydligt att många har burit på saker länge. Här finns en möjlighet att prata utan att bli bedömd, säger Joel Lindeborg, en av initiativtagarna och gruppledarna.

EN NATURLIG DEL

Satsningen ligger helt i linje med Verdandi Borlänges långsiktiga arbete för social gemenskap, förebyggande stöd och inkludering. Föreningen har under många år varit en mötesplats för människor i olika livssituationer – genom studiecirklar, sociala aktiviteter och opinionsarbete. Samtalsgruppen för män är ytterligare ett steg i att möta behov som ofta inte syns utåt.

Idén fick ny energi efter att Joel tagit del av erfarenheter från en liknande

grupp i Avesta. Men i Verdandi har upplägget formats utifrån lokala behov och Verdandis värdegrund om solidaritet och gemenskap.

– Vi har pratat länge om hur vi kan skapa fler trygga rum. Till slut kände vi att det var dags att göra verklighet av det, berättar han.

FULLTECKNAT – FLER FÅR PLATS

Gruppen rymmer 20 deltagare och den blev snabbt fullbokad. Intresset har varit så stort att fler grupper kan bli aktuella framöver.

– Vi fick sätta stopp för anmälningarna. Det säger en del om hur stort behovet är, säger Joel.

Ledarskapet delas mellan engagerade krafter inom Verdandi, vilket ger både stabilitet och bredd i erfarenheterna. Föreningens lokaler på Bullermyren fungerar som en trygg bas för träffarna.

***”Att få vara en del av något större,
där man bryr sig om varandra
och gör skillnad tillsammans,
det har betytt oerhört mycket för mig.”***

JOEL LINDEBORG, VERDANDI DALARNA

MER ÄN ETT UPPDRAG

För Joel Lindeborg är engagemanget mer än ett uppdrag – det är personligt. Han beskriver hur Verdandi Borlänge har blivit en plats där han själv funnit både trygghet och sammanhang.

– Jag har själv fått mycket genom Verdandi. Här finns en gemenskap som betyder något på riktigt, säger han.

Under perioder när livet varit utmanande har föreningen varit ett stöd. Genom samtal, kamratskap och möjligheten att engagera sig har han hittat både mening och riktning.

– Att få vara del av något större, där man bryr sig om varandra och gör skillnad tillsammans, det har betytt oerhört mycket för mig.

Det är också den erfarenheten han bär med sig in i arbetet med mansgruppen. Han vet hur viktigt det kan vara att ha en plats där man blir lyssnad på utan att behöva spela en roll.

– Jag tror på kraften i gemenskap. När man märker att man inte är ensam, då händer något. Det vill jag att fler ska få uppleva.

SAMTAL UTAN FÄRDIGA MALLAR

Vid första träffen stod kaffet framdukat och stämningen var avspänd, lugn och välkomnande. Något fast tema fanns

inte – deltagarna fick själva styra samtalen utifrån vad som kändes viktigt. Samtalen handlade om separationer, livskriser, vardagsstress och känslan av att stå ensam med sina tankar. Flera kunde dela erfarenheter och ge varandra stöd.

– Det märktes direkt att det fanns ett uppdämt behov. När någon vågar börja prata öppnar det upp för andra, säger Joel.

Majoriteten av deltagarna är födda på 1980-talet, men gemensamt är inte åldern utan viljan att mötas på riktigt.

Trots att samhället förändrats lever föreställningar kvar om att män ska vara starka och klara sig själva. Verdandi vill utmana den bilden genom att erbjuda en plats där sårbarhet inte ses som svaghet.

En viktig grund i gruppen är förtroende. Det som delas stannar i rummet.

– Man ska kunna prata fritt, oavsett om det handlar om relationer, oro eller något annat tungt. Här finns respekt och tystnadsplikt, säger Joel.

Med samtalsgruppen fortsätter Verdandi att utveckla sitt lokala engagemang – inte bara som förening, utan som en levande mötesplats där människor får växa tillsammans. ●

*En artikel
om vad som
händer en
människa
när sam-
hällets
system
inte längre
erkänner
att hon
finns.*

HEMLÖS OCH UTSKRIVEN UR SVERIGE

TEXT: BERIT FERNQVIST

BILD: PIXABAY

NÄR STATEN INTE LÄNGRE VET VAR EN MÄNNISKA FINNS KAN DEN IDAG FÖRSVINNA UR SYSTEMET NÄSTAN OMEDELBART. Efter en bosättningsutredning med negativt resultat kan personer nu avregistreras direkt ur folkbokföringen – den tidigare tvåårsgränsen är borttagen. För människor som lever i hemlöshet eller med psykisk skörhet kan en utebliven kontakt med myndigheter vara nog för att raderas ur registren.

Konsekvenserna är långt större än administrativa. Den som skrivs ut ur folkbokföringen riskerar att förlora tillgång till grundläggande rättigheter: sjukvård, socialt bistånd och möjligheten att ha ett bankkonto.

Flera remissinstanser varnade för att just utsatta människor riskerar att drabbas hårdast – de som redan har svårast att göra sin röst hörd.

I den här artikeln visar vi vad som händer människor som hamnat i skarven mellan lag och verklighet. Vad som händer med en människa när samhällets system inte längre erkänner att hon finns?

HEMLÖS OCH UTSKRIVEN UR SVERIGE. HUR KAN DET SKE? JO, SÅ HÄR:

UTAN BOSTAD OCH IDENTITET

Allting hade gått fel en längre tid. Till slut tappade du jobbet. Letade på nätet efter nytt, gled allt oftare in på spelsidorna. Räkningarna droppade in som vanligt, hyresavierna likaså. Det hopade sig. Breven som kom från värden, därefter de från Kronofogden.

Till slut var du i den situation som du fruktat mest, vräkningen var ett faktum. Nu ville du bara försvinna, inga fler välmenande kontakter från Soss. Inte någon som Du tyckte tittade snett. Bort bara bort. Pengarna får räcka till biljetten. Ciggen löser sig. Efter flera års kinesande hos vänner som du sagt att Du aldrig mer skulle träffa har det inte blivit direkt bättre. Du bestämmer dig nu för att klara dig på egen hand. Såret på foten är besvärligt men om man har plåster så fixar det sig nog.

I garaget, som är ett bra ställe, kan man tvätta sig då och då, men fotens sår har nu börjat lukta och sava och du känner dig febrig. Det är jobbigt, men du måste.

På sjukhuset ser man misstänksamt på dig. Legitimationen har du tappat, men du kan dina siffror.

Här får historien sluta för vår fiktive vän Kim. Vi vet dock att han/hon i den här situationen fick vård då vårdbehovet var akut. Detta då Hälso- och sjukvårdslagen gäller och enligt den så har individen alltid rätt till akut sjukvård. Personens möjlighet till att kunna betala eller att legitimera sig ska då komma i andra hand.

Dock går det inte lika bra för alla. Media har under senare tid tagit upp fall där människor mötts av det för dem otroliga beskedet när de försökt utnyttja samhällets tjänster att de inte finns kvar i samhällets register.

HUR KAN DET VARA MÖJLIGT?

Orsaken är den förändring i folkbokföringslagen som skedde 2021 och trädde i kraft september 2022. Före lagändringen registrerades de som saknade bostad och inte kunde uppge adress under benämningen "utan känd hemvist". Idag avregistrerar Skatteverket istället personen och denne benämns "försvunnen" eller utflyttad. För den hemlöse innebär det att de medborgerliga rättigheterna är i fara.

Samhällets vård och stödsatser är nu villkorade. Rätten till sjukvård, möjlighet att få medicin, tandvård, stöd och hjälp från samhället. Om du skulle behöva använda någon banktjänst så finns givetvis inte heller den möjligheten. Du har ingen giltig legitimation, inget personnummer och kan inte öppna ett konto i banken.

SÅ HÄR GICK DET TILL

Bakgrunden är att den då socialdemokratiska regeringen 2019 tillsatte en utredning för en förbättrad folkbokföring. I direktiven för utredningen lyfts den så kallade välfärdsbrottsligheten fram. Denna ska då till viss del kunna relateras till felaktigheter i folkbokföringen. Till exempel de fall där makar eller sambor påstår att de lever i särboförhållanden fast de egentligen bor under samma tak. Dessa personer har då uppgivit en känd bostadsadress, även om den kan vara felaktig. Men enligt utredningen fanns det också år 2020 cirka 6 000 personer där myndigheterna inte visste var de var bosatta och de registrerades då under beteckningen utan känd hemvist. Myndigheterna saknade kunskap om var de är bosatta, men de finns i samhällets register. Deras personnummer var aktiva, och de kunde legitimera sig inför sjukvård och myndigheter.

I det slutliga förslaget till riksdagen har dock det tidigare begreppet utmönstrats och istället är den nya lydelsen försvunnen, vilket får helt fatala konsekvenser för individen.

Begreppet kopplas till en avregistrering i folkbokföringen, en möjlighet som även har funnits tidigare men som nu kan genomföras omedelbart efter att Skatteverket har genomfört en bosättningsutredning med negativt resultat. Den tidigare tidsgränsen på två år är borttagen.

Förutom den stora förändringen i det nya begreppets innebörd ligger skillnaden även i att personerna efter en utredning med negativt resultat direkt avregistreras. Ett undantag finns dock för dem som redan före den 1 september 2022 blivit registrerade som försvunna, de finns kvar tills deras tvåårsperiod är slut, därefter avregistreras även de.

HEMLÖSA OCH UTSATTA – INGA STARKA RÖSTER

De som lever i utsatthet uppmärksammas sällan. Men i remissbehandlingen av utredningen lyfte Inspektionen för socialförsäkringen de bostadslösas situation. Här framhölls att orsaken till att en person inte medverkar i en bosättningsutredning kan förutom bristande vilja även bero på bristande förmåga. De många ofrivilligt bostadslösa befinner sig i en utsatt situation och har svårt att tillvarata sin rätt. Även Kammarrätten i Stockholm och Botkyrka kommun framför liknande synpunkter.

Även i riksdagsbehandlingen framkom hur lagen kan slå gentemot svaga grupper. Ulla Andersson (V), yrkade avslag på förslaget att avskaffa det tidigare begreppet okänd hemvist

**I REMISSBEHANDLINGEN AV UTREDNINGEN
LYFTE INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN
DE BOSTADSLÖSAS SITUATION. HÖR FRAMHÖLLS
ATT ORSAKEN TILL ATT EN PERSON INTE
MEDVERKAR I BOSÄTTNINGSENTREDNINGEN
KAN FÖRUTOM BRISTANDE VILJA ÄVEN BERO
PÅ BRISTANDE FÖRMÅGA.**

samt krävde att regeringen ska återkomma med ett förslag om hur folkbokföringslagen bättre kan anpassas till utsatta människors behov. Idag vet vi inte hur många människor som drabbats av förändringarna, men oavsett antalet så är avhumaniseringen av dem ett faktum. Denna risk uppmärksammades dock inte trots att tunga remissinstanser påpekade den och att riksdagsledamöter försökte larma.

Frågan vi bör ställa oss är också hur förändringen ställer sig till internationell rätt. Enligt Barnkonventionen, som idag är svensk lag, har varje barn rätt att behålla sin identitet. Men när det gäller vuxna? Har vi då inte i Sverige skapat möjligheten att inom lagens ram, lagligt strippa en vuxens identitet, vilket medför att denne kommer att sakna möjligheten att identifiera sig och därmed forlorar tillgång till sina rättigheter?

Samma gråzon syns gälla i förhållande till FNs deklaration om de mänskliga rättigheterna där det i artikel 6 stadgas att "Var och en har rätt att överallt erkännas som en person i lagens mening." vilket enkelt innebär att personen både har rättigheter och skyldigheter.

De som har drabbats av att bli avskrivna har inte tillgång till detta. Frågan måste bli föremål för ytterligare utredning och lagen bör ses över. Det är bara att se faktum.

Det kan vara en oändlig process för den utsatte att komma tillbaka till samhället. Denne ska både kunna bli identifierad och visa att det finns en plats för dygnsvilan. Som vi ser i Veronikas berättelse (se nästa uppslag) kan det ta upp till två år, vilket är ohållbart.

Skatteverket bör därför som ansvarig myndighet stödja och hjälpa sina servicekontor i handledning och bemötande. Då de här konsekvenserna för hemlösa förbisågs när lagen stiftades måste det demokratiska samhället backa. Alla har rätt till ett värdigt liv.

CIVILSAMHÄLLET OCH KYRKAN LARMAR

Frivilligorganisationer som Verdandi och kyrkliga organisationer som möter människor i nöd och utsatthet ser verkligheten bakom vad som i utredningsarbetet uttrycks som att det är enkelt att återfå sin identitet genom att besöka ett av Skatteverkets servicekontor.

VERDANDI

Den knaggliga vägen tillbaka – ett exempel från Verdandi Bostad Först i Örebro:

Anna-Lena Lindqvist är verksamhetschef för Bostad Först, en verksamhet riktad till hemlösa som sedan 2013 drivits av Verdandi med stöd av Örebro kommun. I denna erhåller den hemlöse efter ansökan och beslut sin bostad som det första steget till ett bra liv. Detta till skillnad från tidigare synsätt där den bostadslöse fått kvalificera sig fram till en hållbar boendesituation

Anna Lena Lindqvist menar att vägen tillbaka till den egna identiteten är en lång och krånglig process som också bygger på förtroende mellan de som stöttar och den som är utsatt.

”Jag tänker på då vi hjälpte en kvinna i vår verksamhet som skrivits ut från samhället, hon hade då varit hemlös och utan egen adress under flera år. Processen för att komma tillbaka blev en rundgång, ett moment 22, då hon självklart inte kunde legitimera sig. Hon hade levt utanför samhällets stöd, utan försörjningsstöd eller kontakt med sociala myndigheter under flera år.

Det fanns en kontakt med beroendemottagningen vilka är skyldiga att ta emot även dem som inte kan identifiera sig men som är i behov av akut vård. De kunde därmed inte heller intyga hennes identitet. Slutligen fick vi hjälp

FOTO: VERDANDI

ANNA-LENA LINDQVIST,
VERKSAMHETSCHEF,
BOSTAD FÖRST, ÖREBRO

med identitetsintygandet av en tjänsteman på socialförvaltningen vilken hon hade haft kontakt med tidigare. Därefter gick vi vidare till Skatteverket och sedan vidtog andra myndighetskontakter.”

SANKTA MARIA DIAKONICENTRUM

Veronika Dunér är diakon på Sankta Maria diakonicentrum, Svenska kyrkan i Malmö och möter och stödjer människor som är hemlösa och avregistrerade från folkbokföringen som ”försvunnen” eller ”utflyttad till okänt land”.

Veronika Dunér säger: ”Den som är hemlös i dagens samhälle och blivit avregistrerad från folkbokföringen efter Skatteverkets utredning fråntas sina sociala rättigheter som att inte kunna hämta ut receptbelagd medicin, betala räkningar, använda bank-id, förnya id-kort (på Skatteverket), skriva in sig på arbetsförmedlingen och ansöka om ekonomiskt bistånd på socialtjänsten.”

FOTO: DIAKONICENTRUM

VERONIKA DUNÉR, DIAKON
PÅ SANKTA MARIA
DIAKONICENTRUM I MALMÖ

SVÅRT ATT KOMMA TILLBAKA TILL RÄTTIGHETER

”Det är oerhört svårt för den drabbade att komma tillbaka till att leva ett värdigt liv med tillgång till samma skydd och service som andra. För att kunna folkbokföras igen behöver den avregistrerade personligen hämta ut blanketten ”Återflytt till Sverige,” på ett av Skatteverkets servicekontor, vilket kan upplevas som märklig med tanke på att personen i fråga aldrig har flyttat ut ur landet.”

”Till bilden hör givetvis att den som varit hemlös länge och blivit avregistrerad befinner sig i en otroligt utsatt situation. Det kan förvisso finnas fysisk och psykisk ohälsa i botten, men att leva utanför samhällets skyddsnät ökar markant risken att utsättas för våld och exploatering.”

”Trots lagstiftningens intentioner att alla skall vara folkbokförda, har jag varit med om personer som efter utredning nekats av Skatteverket att skrivas på kommunen.”

A photograph of a person sitting on a dark, wet floor against a light-colored wall. The person is wearing a dark long-sleeved shirt, dark pants, and a red beanie. They are sitting with their back to the camera, hunched over with their arms crossed. The floor is reflective, showing the person's silhouette. The wall has a horizontal crack and a small electrical outlet on the left.

"VI FÅR INTE GLÖM-
MA ATT VEM SOM
HELST KAN DRABBAS
AV LIVSKRIS OCH
FALLA IGENOM VÅRA
SÖNDERKLIPPTA
SKYDDSNÄT. YTTERST
SÅ BRYTS VÅRT
DEMOKRATISKA SAM-
HÄLLE NER", SÄGER
VERONIKA DUNÉR,
DIAKONICENTRUM.

"För Skatteverket är betydelsen av dygnsvilan mycket viktigt, men det går ju inte att folkbokföra sig i en park eller trappuppgång. För en av mina konfidenter tog det två år innan han lyckades att skriva sig på kommunen. Det var först när jag skrev ett intyg till Skatteverket som han lyckades. I människors försök att åter bli folkbokförda har jag erfärut hur de ibland möts av rena absurditeter från Skatteverkets sida. Jag har fått ta del av utredningar där hemlösa behöver visa anställningsavtal trots arbetslöshet eller kontoutdrag utan att ha tillgång till varken bank eller bank-id. Människor hamnar i en situation av moment 22 som kan vara mycket svår att ta sig ur."

SKYDDSNÄTET KLIPPS SÖNDER

Idag bedriver även en del kommuner en avancerad form av social dumpning. Ursprungskommunen betalar då en veckovistelse för den hemlöse på ett vandrarhem i en annan kommun, som därmed blir vistelsekommun. Vistelsekommunen ansvarar för sina invånare och bär kostnaderna för dem.

"Min erfarenhet är att det blir allt svårare för människor som lever i samhällets marginal, vilket är oerhört allvarligt. Detta är en fråga som angår oss alla, även den del av samhället som lever

ett till synes tryggt liv. Vi får inte glömma att vem som helst kan drabbas av en livskris och falla igenom våra sönderklippta skyddsnät. Ytterst så bryts vårt demokratiska samhälle ned.”

OM BOSÄTTNINGSPÅFÖRNINGAR

Andrea Watson, folkbokföringshandläggare på Skatteverket, beskriver hur arbetet bedrivs med bosättningsutredningar:

”Skatteverket kan utreda någons bosättning av flera olika skäl. Arbetet kan omfatta flera nivåer allt från smärre adressändringar till större utredningar där andra myndigheter har uppmärksammat att personen inte bor på sin angivna adress. Utredaren försöker då alltid via en personlig kontakt nå den det gäller.

”Till vår hjälp har vi hur det ser ut i folkbokföringen tidigare, vilka boendeadresser som är uppgivna. När det gäller personer med en problematisk boendesituation kan denne även ha uppgivit så kallade anknytningsadresser, till exempel hos en organisation, eller hos en arbetsgivare. Vi kan även inom sekretessens ramar ta kontakt med andra myndigheter.”

”Om vi tyvärr slutligen misslyckas att fastställa var i landet och på vilken eventuell adress någon sover – först då blir personen avskriven som försvunnen. Men det är viktigt att påpeka att historiken (och personnummer) finns kvar, personnumren kan aktiveras, men om Du är avskriven som försvunnen så kan Du inte utnyttja ditt personnummer och de olika rättigheter som är kopplade till att man är folkbokförd (bosatt) i Sverige, till exempel socialförsäkringar med mera. Personnumret är din administrativa ingång i Sverige och då är förutsättningen att Du är bosatt där. ●

***”Personnumret
är din
administrativa
ingång i Sverige
och då är
förutsättningen
att Du är
bosatt där.”***

ANDREA WATSON,
SKATTEVERKET

Direktiv 2019:54 Åtgärder för att minska fel i folkbokföringen

SOU 2021:57 Betänkande om samordningsnummer och identitetsnummer

Proposition 2021/22:217 Stärkt kontroll och kvalitet i folkbokföringen

Rättslig vägledning Skatteverket: <https://www.skatteverket.se/rattslig-vagledning/edition/2024.7/330542.html>

”En person som inte kan knytas till en fastighet eller kommun och inte heller är utflyttad ska från och med den 1 september 2022 i stället direkt avregistreras som försvunnen.”

KULTURENS KRAFT

**BILD AV ELISABETH OHLSON:
JASON DIAKITÉ/TIMBUKTU.**

Publiceras med tillstånd
av rättighetsförvaltaren
Fotograf Elisabeth Ohlson AB.

**ELISABETH OHLSON,
FOTOGRAF OCH KONSTNÄR, 1961–2024
KULTURENS KRAFT SOM VERKTYG
FÖR SAMHÄLLSFÖRÄNDRING**

Elisabeth Ohlson var en konstnär som konsekvent visade hur stark kulturens påverkan kan vara i ett samhälle. I intervjuer, föreläsningar och genom sitt konstnärskap återkom hon ofta till idén att kultur inte är ett sidospår till samhällsutvecklingen, utan en av dess mest verkningsfulla motorer.

Hon betonade att kultur kan nå dit politik och lagar inte räcker. Medan lagstiftning kan sätta ramar, har konsten förmågan att arbeta på ett djupare plan – där värderingar, känslor och självbilder formas. Bilder, berättelser och symboler kan förändra hur människor ser på varandra och på sig själva, och därigenom påverka samhället i grunden.

En central tanke hos Ohlson var att bilder skapar samtal, även när de provocerar. Hon såg provokationen inte som ett mål i sig, utan som ett medel för att bryta tystnad. När konst väcker obehag, ilska eller stark igenkänning, tvingas betraktaren att ta ställning. Just där, menade hon, uppstår möjligheten till dialog om makt, normer, religion och mänskliga rättigheter. Ohlson lyfte också fram hur konst kan synliggöra det osynliggjorda. Genom sin fotografi gav hon plats åt människor och erfarenheter som ofta marginaliseras eller förtigs. Hon använde kultur som ett redskap för att ifrågasätta vilka berättelser som får ta plats i det offentliga rummet – och vilka som systematiskt trängs undan.

En bärande idé i hennes syn på kultur var att empati är en form av kunskap. Hon menade att konst inte behöver vara bekväm eller "snäll", men att den måste vara sann. När kultur väcker empati skapas förståelse som inte kan reduceras till statistik eller argument, utan som bottnar i mänsklig erfarenhet.

Elisabeth Ohlsons gärning präglades av detta synsätt. Hon blev internationellt uppmärksammasad för sina utställningar, inte minst *Ecce Homo*, som med stor tydlighet visade hur bildkonst kan utmana religiösa, kulturella och sociala normer. Genom hela sitt konstnärskap stod hon fast vid övertygelsen att konsten har ett ansvar – att spegla samhället, ifrågasätta makt och stå på de utsattas sida. ●

FOTO: ELISABETH OHLSON, ECCE HOMO, 1998

Ecce homo – latin för "se människan", var en utställning av tolv fotografier av olika bibliska situationer, tolkade i modern tappning av fotografen Elisabeth Ohlson Wallin. Utställningen väckte stor uppmärksamhet och mycket reaktioner, både positiva och negativa.

En stor retrospektiv utställning med Elisabeth Ohlsons verk kommer att visas på Kulturhuset i Stockholm, i sommar och i höst. Utställningen presenterar ett omfattande urval av hennes konstnärskap, med centrala verk ur bland annat *Ecce Homo* samt tidigare och senare arbeten som speglar hennes betydelse för samtida svensk konst och samhällsdebatt. För mer information, se: elisabethohlson@se ●

Internationell solidaritet

Lars Ohly, medlem i Verdandi

M*in första politiska erfarenhet fick jag när jag 1968 demonstrerade mot Sovjetunionens inmarsch i Tjeckoslovakien.*

Egentligen visste jag nog inte så mycket om varför jag demonstrerade, jag följde mest med som osnuten elvaåring med min storsyster och hennes pojkvän.

När jag fyllde 13 år började jag fundera mer på varför världen såg ut som den gjorde och hur den skulle kunna bli mer rättvis. De viktigaste frågorna handlade om krav på ökat bistånd (till exempel att Sverige ska avsätta 1 % av BNP till internationellt bistånd) men också om kamp mot apartheid i Sydafrika och kamp mot USAs krigsföring i Vietnam.

Förutom i Sydafrika och Vietnam stred folk och länder i den så kallade tredje världen för sin självständighet från kolonialmakter samtidigt som diktaturer i Portugal och Grekland föll. I Chile störtades den demokratiskt valde presidenten Allende i en USA-stödd militärkupp. Det gick inte att vara opåverkad av internationella händelser som politiskt intresserad tonåring på 70-talet. I Verdandis historia har internationell

solidaritet alltid varit viktig när förhållanden i vår omvärld krävt det. Verdandis medlemmar var aktiva i solidaritetsrörelsen för demokratin i Spanien när general Franco kastade ut landet i inbördeskrig. Kampen mot fascismen begränsades aldrig till Sveriges landsgränser utan tog stor plats i förbundets arbete på 1930- och 40-talen.

Verdandi var under 50-talet en del av proteströrelsen mot ett svenskt atomvapen och många verdandister engagerade sig i kampen mot kolonialismen. Under senare år har förbundet genomfört projekt i Belarus, Gambia, Palestina och fortsatt att hålla den internationella solidariteten levande. När Ryssland anföll Ukraina var flera av förbundets avdelningar och många medlemmar snabba att påbörja solidaritetsarbetet med Ukrainas folk.

Bakgrunden till det internationella engagemanget är egentligen ganska självklar. Vi vet att en solidaritet som gör halt vid nationsgränsen inte är ett alternativ. Vi är också tacksamma för att vi – än så länge – har förmånen att leva

2024 och pågående: Demonstrationer varje lördag i Stockholm mot Israels folk mord i Gaza. Arrangör är Palestinska arbetsgruppen i Sverige.

i ett land som har möjlighet att bidra till social utveckling och rättvisa i andra delar av världen.

Därför protesterar Verdandi när biståndet till världens fattigaste minskas. Särskilt allvarligt är det när de styrande försvårar för civilsamhället att bidra med utbyte och stöd till sina motsvarigheter i andra länder.

I nuläget är internationella kriser och konflikter på löpsedlarna varje dag.

Rysslands krig mot Ukraina, Israels folk mord i Gaza, folkliga protester mot den iranska diktaturen och en bindgalen amerikansk president som vill invadera Grönland är några exempel på avgörande händelser i nutid. Och allt detta sker i en värld där folkrätt och internationell lag urholkas. De institutioner som skapats och avtal som ingåtts för att åstadkomma fred och utveckling är satta under stark press. Det blir allt

2020: Verdandis arbete fokuserades på att stödja flyktingar som kom till Sverige till följd av Rysslands krigsföring i Ukraina. Verdandi organiserade insamlingar och utdelning av kläder, förnödenheter, tolkhjälp och myndighetskontakter.

tydligare att vi lever i en värld där små stater får allt svårare att göra sin röst hörd när Trump och Putin blivit kompisar. Dessutom lever 44 % av världens befolkning i fattigdom samtidigt som dollar-miljardärerna blir både fler och rikare. I denna värld minskas biståndet medan militär upprustning och krigsförberedelser tillåts skjuta i höjden nästan utan någon begränsning.

Ingen ska tro att solidaritetsarbete inte spelar någon roll. När apartheid föll i Sydafrika sa Nelson Mandela att tre krafter varit avgörande för befrielsen – först och främst självklart det sydafri-

kanska folkets egen kamp, men utöver det – också vänligt inställda stater och världens alla solidaritetsrörelser.

När utvecklingen så tydligt går mot större orättvisor och ökade skillnader kan det vara svårt att se vad arbetarnas social-politiska förening i Sverige skulle kunna göra åt saken. Men är det något Verdandis historia visar oss är det att passivitet och överksamhet aldrig varit ett alternativ. Vi fortsätter vår kamp för social rättvisa och jämlikhet både i Sverige och världen. Det går inte att vara opåverkad av internationella händelser på 2020-talet heller. ●

Verdandisten är en medlemstidning för medlemmar i Verdandi.

Ansvarig utgivare: Emmeli Wulfstrand

Redaktör och form: Marja Koivisto

Tryck: Åtta45 Print & Media, Stockholm

Text och foto: av Marja Koivisto, om annan byline ej anges.

För insänt ej beställt material, ansvaras ej. Verdandi delar nödvändigtvis inte alltid alla skribenters åsikter som framförs i tidningen.

Krysset

SOCIAL- DEMO- KRATISK POLITIKER OCH STATS- MINISTER 1969-1976 OCH FRÅN 1982 FRAM TILL SIN DÖD 1986.					GÅNG PÅ GÅNG	UPP- BLÅST	STRÖ- VAR	↓	
					SINADE				
					↘				
					FÅGEL				
					VINDIL				
				NAAN	↘				
TYNGD		↓	NÄSSELDJUR	NUNNOR				↘	
PLATS FÖR DE MINSTA			KRÄVDE JOHANNES DÖPARENS HUVUD	HELGON- TECKEN					↓
RODNA			SVAVEL						
↘						MILNES ÅSNA	YT- MÅTT	↓	
↘				ENTAL			VARU- DEKLA- RATION		
				FÖR- LEGAD					
EN Ö GÅNGER 2								VIS- DOMENS GUD	
CHARK									
DUTTADE									
JOEL, MUSI- KER			↘		MÄNSKLIGT BYGGMATERIAL				

Lös krysset och skicka in till Verdandi, Fatbursgatan 8,
117 58 Stockholm. De tio först öppnade lösningarna
vinner en Verdandi-mössa. *Lycka till!*

Mingel

Foton från Verdandis verksamhet. Välkomna att skicka in egna bilder för publicering.

VERDANDI FIRADE 130 ÅR 2 FEBRUARI I RÅGSVED

Firandet startade på Rågsveds Torg med utdelning av soppa som Verdandi Sundbyberg bjöd in till. Den stora dagen trummades in av den feministiska slagverksgruppen "Riot Samba".

130 ÅR! JUBILEUM

Många verdandister kom för att fira Verdandis 130 år som socialpolitisk förening. Från Verdandi Örebro kom ett stort gäng med buss, här Tomas Karlsson, Åse Sundqvist, verksamhetsledare, Monika Andersson och Jimmie Karlsten.

Verdandis politikerdebatt under 130-årsjubileumet: "Välfärden faller isär – var står ni?" Alexander Ojanne, (s), social- och trygghetsborgarråd i Stockholm, Ulrika Westerlund, riksdagsledamot (mp), Karin Rågsjö, riksdagsledamot (v), moderator Marre Mayr.

gemenskap
solidaritet
● verdandi

● verdandi